

Ege Coğrafya Dergisi, 12 (2003), 119-125, İzmir
Aegean Geographical Journal, 12 (2003), 119-125, Izmir—TURKEY

COĞRAFYANIN DÖRT GELENEĞİ*

The Four Traditions of Geography

William D. Pattison

San Fernando Valley State College, USA.

Türkçe'ye çeviren: Yılmaz ARI

*Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi.
yari@Balikesir.edu.tr*

*(Teslim: 10 Haziran 2003; Düzeltme: 13 Ağustos 2003; Kabul: 6 Ekim 2003)
(Received: June 10, 2003; Revised: August 13 2003; Accepted: October 6, 2003)*

ABSTRACT

Written by William D. Pattison and published in *the Journal of Geography* for the first time in 1964 (W.D. Pattison, "The Four Traditions of Geography" *Journal of Geography* Vol. 63 no. 5: 211-216), this article presents a brief and excellent statement concerning the main themes in American geography. The article has helped to reduce the problem of defining the broad scope of the discipline in a few sentences which would be acceptable to and understood by the public, teachers, and professional geographers. Examining geographical work from early history to the present, Pattison determined four distinct traditions. He asserted that these four traditions could be observed in almost all geographic work and it was these traditions that bound the minds of professional geographers. The traditions are spatial, area studies, man-land, and earth science traditions. Immediately after the publication, the article was accepted commonly and sent out clear messages as to how geography should have been perceived. One of the reasons why the article remains unique is that it covers all aspects of geography and this includes even new developments emerged after the publication of the article. Thus, the article has become one of the classical works of American geography. Almost all graduate students consult it when they try to find a perspective for their research. The article is thought to be one of the best resources to suggest to those Turkish readers who wonder about geography in America. Probably there is not a single article as short as this one, analyzing American geography. Therefore, this translation, it is hoped, will help those who want to learn about the development of geography in other countries.

Key Words: American Geography, geographical traditions, history of geography, William D. Pattison, philosophy of geography.

* Bu makale, Columbus, Ohio'da 29 Kasım 1963'de, National Council for Geographic Education (Coğrafya Eğitimi İçin Milli Konsey) in yıllık toplantısının açılış töreninde sunulan bir bildiriidir.

Öz

William D. Pattison tarafından yazılan ve ilk kez *the Journal of Geography*'de 1964 yılında yayımlanan bu makale (W.D. Pattison, "The Four Traditions of Geography" *Journal of Geography* Vol. 63 no. 5: 211-216), Amerikan coğrafyasındaki temel eğilimler hakkında kısa ve mükemmel bir analiz ortaya koyar. Bu makale, coğrafyanın geniş perspektifinin halk, coğrafya öğretmenleri ve profesyonel coğrafyacıların rahatça anlayabileceği bir kaç cümle ile ifade edilmesine imkan sağlamıştır. Pattison, tespit ettiği yaklaşımların coğrafi çalışmalar içerisinde eskiden beri var olan gelenekler olduğunu, dolayısı ile bunların coğrafyacıların zihnindeki toparlayıcı temalar olduğunu belirtmektedir. Bu gelenekler, mekansal, saha çalışmaları (bölgesel), insan-çevre ve yer bilimi geleneği olarak ayrılmıştır. Coğrafyanın Dört Geleneği yayımlandıktan sonra, bütün coğrafyacılar arasında hemen kabul görmüş ve coğrafyacı olmayanlara da coğrafyanın nasıl anlaşılması gerektiğine dair net mesajlar vermiştir. Makaleyi özgün yapan yanlardan birisi de, yayım tarihinden sonra coğrafyada ortaya çıkan yeniliklerin de bu gelenekler içerisinde değerlendirilebilmesidir. O yüzden, aradan geçen 40 yıl içerisinde makale, Amerikan coğrafyasının klasik makaleleri arasına girmiştir. Bugün Amerika'da coğrafyacı olan herkesin bu makaleyi iyi bilmesi beklenir. Makale lisansüstü çalışmalara yeni başlayan ve yapacağı araştırmalar için temel bir perspektif arayan bütün öğrencilerin temel başvuru kaynaklarından birisidir. Bu nedenle makale, Amerika'da coğrafyanın nasıl algılandığını merak eden Türk okurlara önerilebilecek en iyi kaynaklardan birisidir. Muhtemelen bu kadar kısa bir metinde Amerikan coğrafyasını bu kadar iyi anlatan başka bir yazı yoktur. Bundan dolayı bu Türkçe çevirinin, coğrafyanın başka ülkelerdeki gelişimini takip etmek isteyen akademisyenlere ve diğer ilgililere faydalı olacağı umulmaktadır. Bu çeviride makalenin orijinal formatına sadık kalınmış, sadece Ege Coğrafya Dergisi'nin yazım kurallarına uymak için özet yazılmış ve yazarın kullandığı kaynaklar, makalenin aslında olmayan Referanslar bölümünde ayrıca verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan coğrafyası, coğrafi gelenekler, coğrafya tarihi, William D. Pattison, coğrafi felsefe.

Amerikan Coğrafyacılar Derneği' nin (Association of American Geographers-AAG) 1905'te kurulup, profesyonel coğrafyanın Amerika Birleşik Devletleri'nde tam anlamı ile sosyal kimlik kazanmasından bir yıl sonra, William Morris Davis bilimsel bilgiyi coğrafi açıdan yorumlayan ve başka disiplinlerde olmayan bir yaklaşım tarif ederek, coğrafyanın belli bir sistematikten yoksun "toplama bir bilim" olduğuna dair tanıdık bir şüpheye cevap verdi.¹ Davis, AAG'nin başkanı olarak konuşmuştu. Coğrafya hakkındaki bu şüphelere cevap vermesi bakımından kendinden sonra gelen bazı AAG başkanları için bir örnek oluşturdular. Coğrafyanın tanımlanması konusunda süregelen bu kurumsal kaygı, AAG'nin, 1939 ve 1959'da coğrafya tanımları ve bunların ayrıntılarının eleştirel değerlendirmelerini içeren monografyalar yayınlamasına neden oldu.²

AAG'nin kuruluşundan bu yana coğrafyanın iyi bilinen bütün tanımları zamanla değişikliğe uğramıştır. Bu tanımlardan her biri sırayla diğerinin yerini almış ve her biri coğrafya ile ilgili doğru bir noktaya dikkat çekmiştir.³ Bununla birlikte, 1964 yılına geldiğimiz bu günlerde her bir tanımın başarısız olduğunu da söyleyebiliriz. Her bir tanım, coğrafya geleneğine yaratıcılıkları ile katkı yapan birçok profesyonel coğrafyacıyı tamamen dışarıda bırakmasa da, herkesi de kapsamayacak şekilde tekil bir yaklaşım benimsemiştir.

Bu makalenin tezi, her ne kadar Amerikan coğrafyacılarının ürünleri bu tanımların her birinin belirlediği sınırlarla tam örtüşmese de, genel bir tutarlılık sergilediğidir. Bu temel tutarlılığın sebebi, coğrafyacıların zihninde var olan toparlayıcı birkaç bağımsız, fakat birbiri ile ilişkili gelenektir. Bu geleneklerin hepsi aslında yaş itibari ile eskidir ve Amerikan coğrafyasına Batı

düşünce tarzının bir mirası olarak geçmiştir. Bunlar, günümüzde diğer ülke coğrafyacıları tarafından da kabul edilmektedir.

Coğrafyacıların şu ana kadar kullandıkları birbiri ile rekabet halindeki tekil tanımlara alternatif olabilecek dört gelenek ayırt edilebilir. Bu dört geleneğin ortaya koyacağı çoğulcu yaklaşım, coğrafyacıların tam olarak ne yaptıklarını ifade etmenin yanında, profesyonel coğrafyacılar, coğrafya öğretmenleri ve aynı zamanda coğrafyacı olmayanlar arasında coğrafyanın ne olduğu konusunda ortak bir zemin hazırlayacaktır. Aşağıdaki tartışma bu gelenekleri şu sıraya göre ele alacaktır: (1) mekansal gelenek, (2) saha çalışmaları (bölgesel) geleneği, (3) insan-çevre geleneği ve (4) yer bilimi geleneği.

Mekansal Gelenek

Batı düşüncesinde mekansal analizin önemli olduğuna dair bir görüş vardır. Mekansal analiz, tecrübeye dayalı olayların ve olguların mesafe, şekil, yön ve lokasyon bakımından ayrımını yapma işidir. Düşünürler bu özelliklerin, olayların önemli bir parçası olup olmadığını 17. yüzyıla kadar sorgulamamışlardır. Daha sonra, 18. yüzyılda Immanuel Kant'ın yazdıklarının yaygın olarak okunmaya başlanması ile, bütün bu özellikleri içeren bir sınıflama olarak mekan, yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, bu dönemden çok daha önceleri bazı düşünürler birtakım mekansal sorunların çözümü için önemli çabalar sarfetmişlerdir. Bu noktayı teyit etmek için, Eski Yunanistan'da yerlerin ya da olguların lokasyon hesaplarına ait kayıtların tutulduğunu hatırlamak yeterlidir. Bunlar seyahat mesafelerinin, kıyı çizgilerinin ya da arazideki belli başlı işaretlerin kayıtlarıydı ve bu kayıtlar, M. S. 2. yüzyılda Claudius Ptolemy'nin büyük *Geographia*'sının temel malzemesini oluşturacak kadar çoğalmıştı.

AAG'nin kuruluşundan bu yana Amerikan profesyonel coğrafyası incelendiğinde, mekansal gelenek düşüncesinin başlangıçtan beri Amerikan coğrafyasını derinden etkilediği görülür. Coğrafyanın modern tanımları bu gerçeği kabul etsin ya da etmesin, Davis, Henry Gannett ya da AAG'nin kurucusu olan diğer 44 kişinin çoğu için

olay ve olguların mekansal yönünün tanımlanması ve haritalama yoluyla gösterimine verilen önem tartışmasız çok büyüktü. Daha ileri giderek harita yapma sanatının ötesine geçtiğimizde, o zamanın coğrafyacılarının davranışlarında mekansal geleneğin temellerine -geometri ve hareketlilik-karşı yoğun bir ilgi olduğunu görürüz. Pensilvanya Üniversitesi'nde ulaşım profesörü olan Emory R. Johnson'ın yüzyılın başındaki yazıları, Edward L. Ullman'ın son yirmi yıldaki teorik ve zengin içerikli çalışmaları ile daha genç bir coğrafyacının Eylül 1963'te ABD ve Kanada'da demiyolu ile yük taşımacılığı üzerine *Annals of the Association of American Geographers*'da yazdığı makale, mekansal analizin yukarıda değinilen iki temel ögesinden hareketliliği ön plana çıkaran çalışmalarıdır.⁴

20. yüzyılın başlarında *Bulletin of the American Geographical Society*'nin sınırlar ve nüfus yoğunluğunu konu alan ciltler dolusu makalelerinden, Joseph Schaefer'in sadece mekansal kalıpları⁵ konu alan çalışmaları coğrafi olarak geçerli sayan 1953'teki tartışmalı makalesine ve yakın zamanlarda *Annals*'da yayınlanan ve Pensilvanya'da tarım ürünleri deseninin elektronik olarak taranmasını konu alan makaleye kadar, birçok eserde geometriye ya da lokasyon ve şekle derinden bir bağlılık sözkonusudur.⁶

Bu bilgiler ışığında, mekansal geleneği tartışmanın, coğrafyacıları yakınlaştırmada ya da birbirlerini anlamalarını sağlamada veya coğrafya dışındakilerin coğrafyacıları anlamalarını sağlamada rolü olup olmadığını sorgulamak gerekir. Bu bakımdan ümitvar olmak için en az iki sebep vardır. Öncelikle bu geleneği kabul etmemiz, yönler ve harita konusunda en temel bilgileri veren ilkökul öğretmenleri ile kendilerini Central Place Theory'i (Merkezi Yer Teorisi) keşfetmeye adanmış araştırmacı coğrafyacılar arasında birleştirici bir yakınlığın olduğunu görmemizi sağlar. Mekansal gelenek düşüncesi eğer uygun işlenirse, sadece öğretmenlere kendi derslerinin potansiyelini öğretmekle kalmaz, aynı zamanda araştırmacı coğrafyacılar entellektüel maceralarında diğer coğrafyacılarla uzaklaşacak kadar farklı arayış içerisinde olmamaları gerektiğini hatırlatır. İkinci olarak, coğrafya

dışındaki insanlara baktığımızda, sayısız insanın “coğrafya” ismini harita ile ilişkilendirmeye hazır olmasından bazı yararlar sağlamayı ümit edebiliriz. Bu hazır olma durumunda gizli olan bir konu da, bu insanların, haritaların yaptığı işi de – yani haritası yapılabilen nesnelere geometrisi ve hareketi- coğrafya olarak kabul etme istekliliğidir.

Saha Çalışmaları (Bölgesel) Geleneği

Mekansal gelenek gibi saha çalışmaları geleneği de, antik çağda yazdığı eser bize kadar ulaşan bir coğrafyacı tarafından kullanılmıştır. Bu kişi, *Geography* isimli eseri yazmış olan Strabo’dur. Augustan Rome’un devlet adamları için yazılmış geniş hacimli bir eser olan *Geography*, Strabo’dan daha sonra Ptolemy’nin yazdığı eserdeki gibi yerlerin lokasyonlarına ve bunlarla ilgili kartografik gerçeklere değil, yerlerin doğasına, karakterine ve farklılıklarına dair bilgilerin toplanmasını ve düzenlenmesini amaçlamıştır. Strabo, saha çalışmaları geleneğinin ilginç özelliklerini, burada yeterince vurgulanamayacak kadar kapsamlı sergiler. Bu özellikler, kitabi bilgi standartlarını yükseltmeye yönelik belirgin bir eğilim, bilgiye olan neredeyse doyumsuz iştah ve tarih ile bilinçli bir kader birliğidir.

Modern Amerikan coğrafyasında, saha çalışmaları geleneğini zihninde pek az kişinin karşı çıkabileceği şekilde üstün bir zeka keskinliği ile tasarlamış olan coğrafyacı Richard Hartshorne’un varlığı çok büyük bir şanstır. Onun asıl ilgi duyduğu yazarlar her ne kadar son dönem yazarları, özellikle Alman yazarlar olsa da, daha önce atıf yapılan⁷ 1939 tarihli *Nature of Geography* isimli monografyasında, Strabo ile ilgili yukarıda değinilen “ilginç özellikler” in uygulamasını geniş bir şekilde ve dikkatlice ele almıştır. Birliklere ve bütüne ait bilimsel problemleri her açıdan değerlendirmiştir. Çok çeşitli bilgilere olan sınırsız isteği kabul etmiş ve bunu mantıksal bir çerçeveye oturtmuştur. Hartshorne, saha çalışmaları ile tarih arasındaki ilişkiyi her ikisinin de idiographic (olayları kanun koymadan kendi içerisinde tek tek inceleme) içeriğe sahip olması ve olayları yeryüzünün verilen bir kısmında incelemiş olması ile açıklamıştır.

Amerikan profesyonel coğrafyasının ilk zamanlarında saha çalışmaları geleneği (chorographic gelenek olarak da bilinir) coğrafyacılar tarafından dışlanma eğilimi göstermiştir. Bugün mekansal geleneğin öncülerinden bazıları, bilgiyi saha çalışmaları yöntemi ile organize etmenin ayrı bir gelenek değil, mekansallığın bir alt dalı olduğu üzerinde durmaktadır. Ancak, saha çalışmaları bilimsel bir metod olarak yaşamakta ve kendi ayakları üzerinde gelişmektedir. Yüzyılın başında olduğu gibi, bugün de bu durumu teyit etmek isteyenlerin *Geographical Review* dergisinin herhangi bir sayısına bakmaları yeterlidir.

Bu geleneği dört gelenekten biri olarak saymakla ne kazanılır? Bu, öğrenmeyi saha çalışmaları yöntemi ile gerçekleştirmeye alışmış olan ve bunu yapmakla, aslında profesyonel coğrafya ile ilişkilerini devam ettirip ettirmediğini merak eden birçok öğretmenin özgüvenini yeniden kazanmasını sağlar (Onların bu tereddüdü, garip bir şekilde saha çalışmaları geleneğini dikkatlice korumak isteyen profesyonel coğrafyacıların kullandıkları anlaşılmasız teknik kelimeler nedeniyledir). Okullarda eğitim almamış insanlar arasında anlaşılır olmak coğrafyacılar için çok şey kazandıracaktır. “Saha çalışmaları” başlığı, Amerika Birleşik Devletleri’nde akademik kuruluşların ilişkili olduğu her yerde anlaşılır bir mesaj taşımaktadır. İster bir mahalle, isterse bir ulus-devlet olsun, herhangi bir yerin özelliklerinin karakterize edilmesinin sebebi kolayca anlaşılmalıdır. Üstelik, eğer değerlendirme tamamen bu geleneğe göre yapılırsa, coğrafyacıların uzmanlaşmama hakları olduğunun birçok kişi tarafından kabul edilmesi beklenebilir.

İnsan-Çevre Geleneği

İnsan-çevre ilişkisi sorunlarını ortaya koymak için coğrafyacıların çok emek verdikleri, sadece ABD’deki değil, diğer ülkelerdeki coğrafi eserlere bakan herkes tarafından açıkça görülecektir. O. H. K. Spate, global bir perspektif ile yaptığı incelemede, bugünkü coğrafyanın antik çağdaki ilk uygulayıcısının ne Ptolemy, ne Strabo, ne de onlara benzer önceki yazarlar olduğunu, aksine bu kişinin M.Ö. 5. yüzyılda gelecek nesillere *On Airs, Waters, and Places*⁸ (*Hava, Su ve Yer*

Üzerine) isimli bir eser bırakan Hippocrates isimli Yunanlı doktor olduğu sonucuna varmıştır. Bu eserde, dış dünyanın insan sağlığına yansması konu edilmiş, çevrenin insan üzerinde etkili olduğu görüşü, rüzgar, içme suyu ve mevsimlik değişmelerin insan sağlığına etkileri sorgulanarak ortaya konulmuştur. Hippocrates'in fiziki çevrenin insan üzerindeki etkisine dair bu tek yönlü merakı tıbbi yorumcu olmasından dolayı hoş görülebilir; hatta insanın ortam içerisindeki durumunu inceleyenler tarafından bu yaklaşımın Hippocrates'den sonra yüzyıllar boyunca cazip bulunması anlaşılabilir. Ancak, denilebilir ki insan-çevre ilişkisinin bu dar görüşlü şekli Sosyal Darwinizm ile kolayca birleşerek Amerikan profesyonel coğrafyasını ilk nesil boyunca etkisi altına almıştır.⁹ Amerikan coğrafyacıları bu teoremi kullanarak imparatorlukların çöküş ve yükselişlerini, savaş stratejilerini ve kamusal hizmetlerin yapılandırılmasını açıklamaya çalışan sayısız araştırmalar ortaya koymuştur. Sonuçta çevresel determinizm olarak bilinen bu peşin hükümlü fikir, birçok insan tarafından insan-çevre geleneğinin tamamı ile karıştırılmıştır. Şimdilerde geriye bakan birisi şunu fark edecektir ki, çevresel determinizmin hakimiyetinin bittiği yıllardan sonra (1920-1930), mekansal gelenek belli ölçüde ilerlemiş ve saha çalışmaları geleneği belirgin şekilde öne çıkmıştır. Ancak, Amerikan profesyonel coğrafyasının hikayesinde en ilginç bölümler, insan-çevre geleneğinin daha geniş çerçevesi içerisinde kalan, fakat çevresel determinizme karşı tavrı almış olan akademisyenler tarafından yazılmıştır.

Geçen 30 yıl içerisinde kültür tarihçilerinin artması, insan-çevre ilişkisine kültür boyutu getirmiş ve insan-çevre etkileşiminde kültürün önemli rol oynadığı ortaya konulmuştur. Üstelik kültür tarihçilerinin ve diğer coğrafyacıların çalışmaları, insan çevre etkileşiminin Hippocrates'dakinin tersi yönde olduğunu, yani insanın bağımsız ve etkileyen bir varlık ve çevrenin bu etkinin sonucundan zarar gören unsur olduğunu göstermiştir. Bu konuda yayımlanmış birçok araştırmada ortaya konmuş olan bu eğilim benzer araştırmaları bir araya toplayan, *Man's Role in Changing the Face of the Earth* (Yeryüzünü Değiştirmede İnsanın Rolü) isimli

kitabın yayımlanması ile üst düzeye ulaşmıştır. Bu noktada, insan-çevre etkileşiminin dengeli yansıtılması gibi oldukça zor olan bir işi kendilerine konu olarak seçen makale ve kitaplar akla gelmektedir. Az önce bahsedilen kitabın bazı bölümleri tamamen bunu yapmayı amaçlamaktadır. Aslında bu yeni yaklaşımın ayrımı birçok yerde güçlükle yapılabilir. Ancak, bu yaklaşımın insan-çevre geleneğini koruyarak çevresel determinizm üzerinde yükselen genel bir araştırma formatı olması, yanlış anlaşılmalıdır.

NCGE'nin (National Council for Geographic Education) resmi dergisi olan *The Journal of Geography*'de ve yıllık toplantı yayımlarında dört geleneğin her biri yeterince temsil edilmesine rağmen, kuruluşundan bugüne kadar insan-çevre geleneği ile daha fazla ilişkili gibi görünmektedir. NCGE üyelerinin coğrafyayı insan-çevre geleneği doğrultusunda tanımlama konusundaki bu açık tercihi, asıl işi öğretmenlik olan kişilerin coğrafyayı insan-çevre ilişkileri olarak tanımladığının bir işaretidir. Burada şunu da kaydetmek gerekir ki, kamuoyunun doğal kaynakları kullanma ve koruma üzerine yoğunlaşan öğrenme isteği, bu eğilimin kabul edilmiş olduğunun göstergesidir.

Yer Bilimi Geleneği

Yeryüzü, sular, atmosfer ve dünya-güneş ilişkisini konu alan yer bilimi geleneğinde ilginç bir ikilem göze çarpar. Bir yandan geçen 20-30 yıl boyunca profesyonel coğrafyacılar içerisinde bu geleneği devam ettirenlerin sayısında hızlı bir düşüş olmuş, diğer taraftan ülkenin her tarafındaki üniversitelerde coğrafya bölümlerinin kendi gerekliliğini ifade etmek için yerbilimi programının içeriğini kullanmışlardır. Bu durumu ortaya çıkaran sebeplerden sadece ikisini seçerek bu geleneği daha iyi anlamak mümkündür. Birincisi, Amerikan üniversite coğrafyası bir çok önemli üniversitede olduğu gibi jeoloji bölümlerinden türedi ve o zamanlar büyük ölçüde yer bilimi geleneği ağırlıklıydı. Yer bilimi geleneğinin yanına diğerleri gelip diğer geleneklerle bir denge oluşturulduğunda, coğrafyadan bir şeylerin kaybolduğu duygusu ortaya çıkmıştır (İlk zamanlardaki yer bilimi ağırlıklı bu dengesizlik, hem az önce belirtilen

sebeple hem de insan-çevre geleneğinin uzun yıllar boyunca dar görüşlü çevresel determinist yorum ile yapılmış olmasından kaynaklanıyordu). İkincisi, normal anlamı ile coğrafi gelenekleri inceleyen birisi, yer bilimi geleneğinde coğrafyanın çalışma konusu ile karşılaşır. Mekansal gelenek gerçeğin bazı taraflarını soyutlaştırır, saha çalışmaları belli bir bakış açısı ile ortaya çıkar ve insan-çevre geleneği ilişkiler üzerinde durur, fakat yer bilimi somut hedefler ile ayırt edilebilir. Tarihçiler, sosyologlar ve diğer akademisyenler coğrafyanın bu kısmını hem kabul ederler, hem de ondan yardım isterler. Diğer alanlara mensup bilim adamları, yer biliminin kendi çalışma alanları ile fiziki ilişki içerisinde, fakat genellikle kendi yeterliliklerinin ötesinde olduğunu rahatça kabul ederler. Coğrafya bu kabulden güç alır ve eğitim programlarına yer bilimi olarak girer.

Sıkça söylenen “coğrafya bilimlerin anasıdır” veciz sözünü, ancak yer bilimi geleneğine tam destek vererek anlayabiliriz. Bu gelenek, Eski Yunan’da en belirgin olarak Aristotle’nin yeraltı ve yeryüzü üzerindeki doğal süreçleri konu alan geniş çalışmaları ile ortaya çıkmıştır ve Varenius’un 17 yüzyıldaki “*Geographia Generalis*” i ile yeniden canlanmıştır. Yine bu gelenek, bilimin gelişerek bugünkü duruma gelmesi ile mineraloji, paleontoloji, glasioloji, meteoroloji ve diğer uzmanlık alanlarını ortaya çıkaracak şekilde alt dallara ayrılmış bir gelenektir.

Amerikan liselerini bilen okurlar, bu okullarda jeologların son zamanlarda yer bilimini canlandırmak için çalıştıklarını bildiklerinden, burada söylenenlere katılmayabilirler.¹⁰ Geç kalmış olsalar da, coğrafyacılar da bu çabalara destek olmaktadır. Bu durumda ve diğer kurumlarla ilişkilerde Amerikan profesyonel coğrafyası, yer bilimi geleneğini zayıflatmış, ancak onunla bağını koparmamıştır.

Coğrafyayı tanımlarken, yer bilimi geleneğini özellikle belirtmenin bazı avantajları olduğu görülmektedir. Bu ayırım, coğrafyacıların, coğrafyanın sosyal bilimler içerisinde yer almasının güçlüğüne rahatça anlatma şansını arttırmaktadır. Yine, bu geleneğe ayrı bir önem vermemiz, etrafını coğrafi çevre olarak bilen

Amerikan toplumunu anlamamızı sağlar. Ve son olarak yer bilimi geleneğine yapılan bu vurgu, bütün coğrafi mirasta neredeyse tartışmasız en önemli kavram olan yeryüzünün bütünlüğü ve insanlığın tek yaşam alanı olduğu temel düşüncesini ortaya koyar.

Sonuç

Mantıksal olarak birbirinden farklı olan bu dört gelenek uygulamada birbirine karışmıştır. Coğrafyanın aynı anda bu dördünü de yapmaya çalıştığını söyleyebiliriz. Bu gelenekleri farklı kombinasyonlarla ele alan coğrafyacılar, kendi disiplinlerinin geleneksel bölümlerini açıklayabilirler. Beşeri ya da kültürel coğrafya, insan topluluklarına uygulanabilen ilk üç gelenekten oluşur. Bir ve ikinci gelenekte sınırlanan fiziki coğrafya, açık olduğu üzere dördüncü gelenekten oluşur. Daha ileri giderek, “sistematik coğrafya,” “bölgesel coğrafya,” “şehir coğrafyası,” “sanayi coğrafyası,” v.b. alanların anlamını da açabiliriz.

Artan bir isteklilikle coğrafyayı bu gelenekler bağlamında tanımlamak ve tartışmakla coğrafya, bu makalenin başında bahsedildiği gibi, hem kendi içerisinde bir birlik oluşturacaktır, hem de coğrafya dışındakilerin anlamasını sağlayacaktır. Böylece coğrafyanın Amerikan eğitimine ve Amerika’nın refahına yapabileceği katkının etkisi takdir edilecek şekilde artacaktır.

Teşekkür

Bu makalenin Türkçe’ye çevrilmesi için gerekli yasal izni veren National Council for Geographic Education (NCGE) ve özellikle izin yazısını yazan kurum yöneticisi Dr. Michal LeVasseur’a teşekkür ederim. Makalenin İngilizce aslının tüm metnine <http://www.ncge.org/publications/journal/classic/> İnternet adresinden ulaşılabilir. Ayrıca çevirinin önceki müsveteleri üzerindeki yorumları için yüksek lisans öğrencilerime teşekkür ederim.

REFERANSLAR

- Davis, William Morris, 1906. 'An Inductive Study of the Content of Geography'. *Bulletin of the American Geographical Society*, 38-1, 71.
- Floyd, Barry N., 1963. 'Putting Geography in Its Place'. *The Journal of Geography*, 62-3, 117-120.
- Hartshorne, Richard, 1939. 'The Nature of Geography'. Association of American Geographers, 29:3-4, 171-645.
- Hartshorne, Richard, 1959. *Perspective on the Nature of Geography*. Association of American Geographers, Lancaster, Pennsylvania.
- Latham, James P., 1963. 'Methodology for an Instrumented Geographic Analysis'. *Annals of the Association of American Geographers*, 53-2, 194-209.
- Schaefer, Fred K., 1953. 'Exceptionalism in Geography: A Methodological Examination'. *Annals of the Association of American Geographers*, 43-3, 226-249.
- Spatte, O. H. K., 1960. 'Quantity and Quality in Geography'. *Annals of the Association of American Geographers*, 50- 4 379.
- Wallace, William H., 1963. 'Freight Traffic Functions of Anglo-American Railroads'. *Annals of the Association of American Geographers*, 53-3, 312-331.

NOTLAR

- ¹ William Morris Davis, "An Inductive Study of the Content of Geography," *Bulletin of the American Geographical Society*, Vol. 38, No. 1 (1906), 71.
- ² Richard Hartshorne, *The Nature of Geography*, Association of American Geographers (1939), and idem., *Perspective on the Nature of Geography*, Association of American Geographers (1959).
- ³ Bu tanımların birçoğunun temel unsurları şu kaynakta yer alır: Barry N. Floyd, "Putting Geography in Its Place," *THE JOURNAL OF GEOGRAPHY*, Vol. 62, No. 3 (March, 1963). 117-120.
- ⁴ William H. Wallace, "Freight Traffic Functions of Anglo-American Railroads," *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 53, No. 3 (September, 1963), 312-331.
- ⁵ Fred K. Schaefer, "Exceptionalism in Geography: A Methodological Examination," *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 43, No. 3 (September, 1953), 226-249.
- ⁶ James P. Latham, "Methodology for an Instrumented Geographic Analysis," *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 53, No. 2 (June, 1963), 194-209.
- ⁷ Hartshorne'un 1959 tarihli monografyası olan *Perspective on the Nature of Geography*, isimli esere de daha önce atıf yapılmıştır. Daha sonra kaleme aldığı bu eserde O, öncelikli çalışma alanı tercihleri saha çalışmaları geleneği dışında olan coğrafyacılar cevap vermektedir.
- ⁸ O. H. K. Spate, "Quantity and Quality in Geography," *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 50, No. 4 (December, 1960), 379.
- ⁹ Bu genel kanı Davis'in 1905 tarihli şu iddiasında yer alır: "eğer herhangi bir çalışma... inorganik çevrenin kontrolünü ve organik çevrenin bu kontrole tepkisini konu ediyorsa o çalışma coğrafidir (Davis, *loc. cit.*).
- ¹⁰ Coğrafya, okullarda yer bilimi ağırlığını artırmak için çalışan ve muhtemelen bu konudaki en etkili organizasyon olan Yer Bilimi Programı Projesi'nin hem takip komitesinde, hem de danışma kurulunda temsil edilmektedir.